Ročník 2015

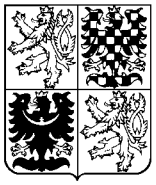

SBÍRKA ZÁKONŮ

ČESKÁ REPUBLIKA

Částka 119 **Rozeslána dne 3. listopadu 2015** **Cena Kč 45,–**

OBSAH:

288. Vyhláška o provádění ohňostrojných prací

289. Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 72/1988 Sb., o používání výbušnin, ve znění pozdějších předpisů

290. Sdělení Ústavního soudu o stanovisku pléna Ústavního soudu ze dne 8. října 2015 sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 v otázce zastoupení advokátů jako účastníků nebo vedlejších účastníků řízení před Ústavním soudem

288

VYHLÁŠKA

ze dne 19. října 2015

o provádění ohňostrojných prací

Český báňský úřad stanoví podle § 33 odst. 6 a § 36 odst. 3 zákona č. 206/2015 Sb., o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi a o změně některých zákonů (zákon o pyrotechnice):

§ 1

Předmět úpravy

Tato vyhláška

a) upravuje způsob provádění ohňostrojných prací, pokud jde o bezpečnost a ochranu zdraví při práci a ochranu života, zdraví a majetku, a obsah technologického postupu,

b) stanoví vzor osvědčení o odborné způsobilosti pro zacházení s pyrotechnickými výrobky.

§ 2

Základní pojmy

Pro účely této vyhlášky se rozumí

a) manipulačním prostorem část území v bezpečnostním okruhu[1]) určená pro bezpečnou přípravu ohňostrojné práce,

b) odpalovačem ohňostrojů osoba s odbornou způsobilostí[2]) k zacházení s pyrotechnickými výrobky při ohňostrojných pracích,

c) hlídkou osoba písemně pověřená vedoucím odpalovačem ohňostrojů k vyklizení jí přiděleného úseku nebo části ohroženého území a k uzavření bezpečnostního okruhu v rámci realizace ohňostrojné práce,

d) odpalištěm místo v manipulačním prostoru, ve kterém dochází k odpalování pyrotechnických výrobků,

e) odpalem zažehnutí zápalnice nebo stopiny, přivedení elektrického proudu do roznětného okruhu nebo při použití bezdrátového odpalovacího zařízení vyslání signálu z vysílače na přijímač, za účelem provedení ohňostrojné práce,

f) ohroženým územím území uvnitř bezpečnostního okruhu,

g) selhávkou pyrotechnický výrobek, který byl zapojený do roznětné sítě a který během provádění ohňostrojné práce nesplnil účel, ke kterému byl určen,

h) elektrostatickým uzemněným předmětem vodivý předmět, který je spojený se zemí, o odporu spojení menším než 1 MΩ.

§ 3

Základní pravidla pro zacházení s pyrotechnickými výrobky

(1) Pyrotechnický výrobek se smí používat

a) ve stavu a tvaru dodaném jejich výrobcem, dovozcem nebo distributorem, pokud se v návodu k použití nestanoví jinak,

b) v souladu s technologickým postupem nebo generálním technologickým postupem[3]) (dále jen „technologický postup"),

c) v souladu s podmínkami stanovenými v rozhodnutí o povolení ohňostrojné práce[4]) nebo se způsobem zajištění ochrany života a zdraví osob a majetku (dále jen „opatření") uvedeným v ohlášení[5]) a

---

[1]) § 33 odst. 2 zákona č. 206/2015 Sb., o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi a o změně některých zákonů (zákon o pyrotechnice).

[2]) § 36 odst. 1 písm. b) a § 66 odst. 8 zákona č. 206/2015 Sb.

[3]) § 33 odst. 4 zákona č. 206/2015 Sb.

[4]) § 34 odst. 5 zákona č. 206/2015 Sb.

[5]) § 32 odst. 3 zákona č. 206/2015 Sb.

d) takovým způsobem, aby nedošlo k ohrožení života, zdraví nebo majetku.

(2) Poškozený anebo zjevně nefunkční pyrotechnický výrobek se bezodkladně zničí nebo zneškodní v souladu s návodem k použití a technologickým postupem.

(3) Pyrotechnický výrobek se nesmí používat v uzavřených prostorách, pokud k tomu není určen.

(4) Při zacházení s pyrotechnickým výrobkem v manipulačním prostoru mohou být přítomné pouze osoby, které plní úkoly související s přípravou a realizací ohňostrojné práce a jsou seznámené vedoucím odpalovačem ohňostrojů s technologickým postupem, rozhodnutím o povolení ohňostrojné práce anebo opatřeními uvedenými v ohlášení v rozsahu, v jakém se jich týká. Seznámení je třeba provést před zahájením přípravných prací, nejpozději před zahájením plnění daného úkolu. Doklady o seznámení osob se vloží do technologického postupu nejpozději před odpalem.

§ 4

Dokumentace ohňostrojných prací

(1) Ohňostrojná práce se provádí jen za osobního vedení vedoucího odpalovače ohňostrojů[6]) podle technologického postupu, podmínek uvedených v rozhodnutí o povolení ohňostrojné práce anebo podle opatření uvedených v ohlášení.

(2) Obsah technologického postupu je uveden v příloze č. 1 k této vyhlášce.

(3) Technologický postup musí být k dispozici v místě realizace ohňostrojné práce u vedoucího odpalovače ohňostrojů.

§ 5

Bezpečnost ohňostrojných prací

(1) Při ohňostrojné práci se stanoví bezpečnostní okruh a manipulační prostor v souladu s technologickým postupem a podmínkami uvedenými v rozhodnutí o povolení ohňostrojné práce anebo ohlášení tak, aby byly zajištěny podmínky pro její bezpečné provedení.

(2) Hlídka vyklidí a uzavře bezpečnostní okruh ve stanoveném rozsahu. Hlídka vždy upozorní vedoucího odpalovače ohňostrojů na vstup nepovolaných osob do ohroženého území nebo na jiné skutečnosti, které by mohly ohrozit život a zdraví osob nebo majetek. Za tímto účelem vedoucí odpalovač ohňostrojů hlídku vybaví červenou páskou, světlem anebo praporkem a prostředky pro vzájemné dorozumívání s vedoucím odpalovačem ohňostrojů.

(3) Umístění úkrytů osob, stanovišť hlídek a místa odpalu stanoví technologický postup a řídí se místními podmínkami s ohledem na zajištění dostatečné ochrany před nežádoucími účinky odpalovaného pyrotechnického výrobku.

§ 6

Bezpečnostní okruh

(1) Bezpečnostní okruh se stanoví v souladu s návodem k použití odpalovaných pyrotechnických výrobků z hlediska jejich funkce a nebezpečnosti, s ohledem na jejich případný náklon od svislé osy při odpalování a povětrnostní podmínky.

(2) Ohrožené území se vyklidí a bezpečnostní okruh se uzavře v souladu s technologickým postupem, nejpozději však 5 minut před zahájením odpalování pyrotechnických výrobků.

(3) Bezpečnostní okruh se zajistí hlídkami nebo jiným vhodným způsobem určeným vedoucím odpalovačem ohňostrojů a uvedeným v technologickém postupu tak, aby bylo zabráněno vstupu nepovolané osoby do ohroženého území.

(4) Bezpečnostní okruh se může uvolnit pouze v případě, že byly provedeny činnosti podle § 12 a nehrozí-li nebezpečí od použitého pyrotechnického výrobku. Uvolněním bezpečnostního okruhu je ohňostrojná práce ukončena.

§ 7

Manipulační prostor

Zacházet s pyrotechnickým výrobkem při přípravě ohňostrojné práce lze pouze v manipulačním prostoru a za předpokladu, že jsou zajištěny podmínky pro bezpečnou přípravu ohňostrojné práce.

---

[6]) § 33 odst. 3 zákona č. 206/2015 Sb.

§ 8

Provádění ohňostrojných prací

(1) Při provádění ohňostrojné práce musí být pomůcky určené pro odpalování pyrotechnického výrobku, zejména moždíř, rám nebo klec, stabilizovány a přizpůsobeny tak, aby bylo zajištěno bezpečné odpálení pyrotechnického výrobku zamýšleným směrem.

(2) Odpal pyrotechnického výrobku se nesmí provést, pokud všechny osoby podílející se na přípravě ohňostrojné práce nejsou v úkrytu nebo mimo ohrožené území, s výjimkou případů stanovených v § 9.

§ 9

Roznět zápalnicí nebo stopinou

Zápalnice nebo stopina musí být tak dlouhá, aby osoba provádějící odpal měla po zažehnutí zápalnice nebo stopiny dostatek času odejít do bezpečného místa nebo úkrytu.

§ 10

Elektrický roznět

(1) Elektrický roznět je realizován pomocí samostatných nebo propojených elektrických rozněcovadel s přívodními vodiči, případně s propojovacími vodiči, zapojených do roznětné sítě. Roznětným okruhem se rozumí uzavřené roznětné vedení, které se skládá z roznětné sítě a přívodního vedení sloužícího k připojení roznětné sítě na zdroj roznětného proudu, připravené k odpalu. Přívodní vodiče elektrického rozněcovadla, propojovacího vodiče a přívodního vedení musí mít po celé délce neporušenou izolaci a spoje musí být spolehlivě izolovány.

(2) Do téhož roznětného vedení se zapojují elektrická rozněcovadla, jejichž elektrické vlastnosti jsou z hlediska předepsané roznětné elektrické energie shodné.

(3) Zdroj roznětného proudu musí být vybaven zvláštním bezpečnostním prvkem, který znemožňuje jeho nežádoucí uvedení do činnosti, pokud je připojen k roznětnému vedení.

(4) Kontrolované elektrické rozněcovadlo je třeba umístit tak, aby v průběhu kontroly jeho vodivosti vedoucím odpalovačem ohňostrojů nebo jím pověřeným odpalovačem ohňostrojů nikoho neohrozilo.

(5) Před odpalem změří vedoucí odpalovač ohňostrojů nebo jím pověřený odpalovač ohňostrojů ohmmetrem nebo pomocí vhodného zařízení na zdroji roznětného proudu odpor roznětného okruhu. V případě, že zjištěný odpor roznětného okruhu neumožňuje dosáhnout požadovanou hodnotu roznětného proudu, nelze provést odpal pyrotechnického výrobku.

§ 11

Ochrana elektrického roznětu před účinky cizí energie

(1) Elektrický roznět musí být dostatečně chráněn před účinkem cizí elektrické energie způsobem stanoveným technologickým postupem tak, aby nedošlo k předčasné iniciaci pyrotechnického výrobku. Nelze-li vliv cizí elektrické energie spolehlivě vyloučit, použije se elektrické rozněcovadlo s odpovídající elektrickou pevností.

(2) K ochraně elektrického roznětu před účinky elektrostatické energie vedoucí odpalovač ohňostrojů zajistí, aby

a) oblečení osob v manipulačním prostoru a použité pomůcky nebyly z materiálu s vysokou izolační schopností,

b) před každou manipulací s elektrickým rozněcovadlem anebo s kteroukoliv částí roznětného vedení a vždy po každém přerušení těchto prací se osoby zbavily případného elektrostatického náboje dotykem s elektrostaticky uzemněným předmětem a

c) případný elektrostatický náboj byl vybit dotykem přívodního vedení s elektrostaticky uzemněným předmětem před připojením k roznětné síti.

(3) K ochraně před nežádoucím vlivem atmosférické elektrické energie vedoucí odpalovač ohňostrojů před zahájením přípravy elektrického roznětu až do počátku odpalování pyrotechnických výrobků vhodným způsobem zjišťuje výskyt a přibližování bouřky. Při bouřce, při jejím přibližování nebo lze-li ji očekávat, se elektrický roznět nesmí připravovat.

(4) Opatření k ochraně elektrického roznětu před účinky vysokého a velmi vysokého napětí se

stanoví v souladu s požadavky stanovenými vyhláškou o používání výbušnin[7]).

(5) K ochraně elektrického roznětu před účinky bludných proudů, pokud je lze předpokládat a nelze-li odstranit nebezpečí předčasného roznětu vlivem bludných proudů vypnutím jejich zdroje, vedoucí odpalovač ohňostrojů zajistí

a) měření bludných proudů v místech podle technologického postupu a
b) použití elektrických rozněcovadel s hodnotou bezpečného proudu nejméně třikrát vyšší, než je nejvyšší zjištěná hodnota bludných proudů.

(6) Opatření k ochraně elektrického roznětu před účinky vysokofrekvenční energie se stanoví v souladu s požadavky stanovenými vyhláškou o používání výbušnin[8]).

§ 12

Činnosti po odpálení pyrotechnických výrobků

(1) Po uplynutí čekací doby, která činí nejméně 10 minut po odpálení posledního pyrotechnického výrobku na odpališti, se provede prohlídka manipulačního prostoru a následně prohlídka ohroženého území za účelem zjištění, zda všechny pyrotechnické výrobky byly v rámci ohňostrojné práce odpáleny. Před zahájením prohlídky musí být roznětné vedení odpojeno od zdroje roznětného proudu.

(2) V případě, že dojde k selhávce, anebo je pouhé podezření, že k ní došlo, se čekací doba podle odstavce 1 prodlouží podle technologického postupu s ohledem na použitý pyrotechnický výrobek a v souladu s jeho návodem k použití.

(3) Nalezená selhávka po odpálení pyrotechnického výrobku musí být zničena bezodkladně po ukončení prohlídky podle technologického postupu.

§ 13

Osvědčení o odborné způsobilosti

Vzor osvědčení o odborné způsobilosti k zacházení s pyrotechnickými výrobky je uveden v příloze č. 2 k této vyhlášce.

§ 14

Závěrečné ustanovení

Tato vyhláška byla oznámena v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535 ze dne 9. září 2015 o postupu při poskytování informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti.

§ 15

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 15. listopadu 2015.

Předseda:

Ing. **Štemberka** v. r.

[7]) § 65 vyhlášky č. 72/1988 Sb., o používání výbušnin, ve znění pozdějších předpisů.

[8]) § 66 odst. 1 a 2 vyhlášky č. 72/1988 Sb.

Příloha č. 1 k vyhlášce č. 288/2015 Sb.

Obsah technologického postupu

Technologický postup obsahuje:

1. místo provádění ohňostrojné práce,
2. datum a čas začátku přípravy, datum a čas provedení ohňostrojné práce a dobu jejího trvání,
3. identifikaci vedoucího odpalovače ohňostrojů, včetně čísla osvědčení o odborné způsobilosti[1)] k zacházení s pyrotechnickými výrobky,
4. počet osob podílejících se na přípravě a provádění ohňostrojné práce, z toho počet odpalovačů ohňostrojů, jejich povinnosti,
5. doklady o prokazatelném seznámení všech osob podílejících se na přípravě a provádění ohňostrojné práce vedoucím odpalovačem ohňostrojů s jejich povinnostmi, technologickým postupem, s rozhodnutím o povolení ohňostrojné práce anebo opatřeními uvedenými v ohlášení, v rozsahu, jakém se jich týká, podepsané poučenými osobami nejpozději před zahájením přípravy ohňostrojné práce,
6. množství a druhy používaných pyrotechnických výrobků,
7. stanovení velikosti bezpečnostního okruhu s ohledem na použité pyrotechnické výrobky a povětrnostní podmínky, odůvodnění velikosti bezpečnostního okruhu, rozmístění hlídek a jim přidělený rozsah ohroženého území v rámci bezpečnostního okruhu,
8. stanovení manipulačního prostoru, odpaliště a místa odpalu, rozmístění pyrotechnických výrobků, vymezení přidělených úseků ohroženého území pro jednotlivé hlídky,
9. seznam vlastníků nemovitostí nacházejících se v bezpečnostním okruhu,
10. způsob poučení hlídek, vymezení způsobu vzájemného dorozumívání hlídek s vedoucím odpalovačem ohňostrojů, označení hlídek,
11. způsob a čas vyklizení ohroženého území a uzavření bezpečnostního okruhu, stanovení bezpečného místa nebo úkrytu,
12. způsob řešení vstupu nepovolaných osob a kontrolních orgánů do ohroženého území,
13. způsob roznětu a jeho kontroly, přípustné podmínky pro připojení přívodního vedení k roznětné síti vedoucím odpalovačem ohňostrojů, opatření pro eliminaci předčasného roznětu pyrotechnických výrobků, ochranu elektrického roznětu před účinky cizí energie podle § 11,
14. způsob ochrany pyrotechnických výrobků před účinky povětrnostních podmínek a proti nežádoucí iniciaci,
15. vybavení odpalovače ohňostrojů a osoby podílející se na přípravě ohňostrojné práce osobními ochrannými pracovními prostředky při přípravě ohňostrojné práce, při odpalování pyrotechnických výrobků, při úklidu po ohňostrojné práci a při zneškodňování selhávek podle jiných právních předpisů,
16. vymezení přijatých protipožárních a dalších bezpečnostních opatření,
17. opatření po odpálení, čekací dobu při selhávce podle použitých pyrotechnických výrobků a jejich návodů k použití,
18. opatření při selhávce, způsob likvidace selhávky, poškozeného nebo zjevně nefunkčního pyrotechnického výrobku,
19. podmínky pro otevření bezpečnostního okruhu a uvolnění ohroženého území,
20. způsob zajištění poskytnutí první pomoci,
21. případná další opatření, která vyžadují místní podmínky pro provedení ohňostrojné práce za účelem zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví a života osob, zvířat a majetku (stanovení největší přípustné rychlosti větru, při které lze ohňostrojnou práci provést, omezení dopravy – silniční, vlakové, letecké nebo vodní, apod.),
22. situační mapu v měřítku, ve které budou vyznačeny zejména údaje uvedené podle bodů 7 a 8,
23. místo uložení technologického postupu v době realizace ohňostrojné práce.

Příloha č. 2 k vyhlášce č. 288/2015 Sb.

Vzor osvědčení o odborné způsobilosti pro zacházení s pyrotechnickými výrobky

VZOR

ČESKÝ BÁŇSKÝ ÚŘAD

Čj.: ...../ ev. číslo osvědčení

OSVĚDČENÍ

o odborné způsobilosti pro zacházení s pyrotechnickými výrobky podle § 36 odst. 1 písm. ..... zákona č. 206/2015 Sb., o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi a o změně některých zákonů (zákon o pyrotechnice)

Český báňský úřad podle § 37 odst. 5 zákona č. 206/2015 Sb., o pyrotechnických výrobcích a zacházení s nimi a o změně některých zákonů (zákon o pyrotechnice), a podle § 151 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád,

osvědčuje, že

pan / paní ....., nar. ..... v .....,

je odborně způsobilý(á) pro zacházení s pyrotechnickými výrobky kategorie
.....

Osvědčení o odborné způsobilosti se vydává na dobu neurčitou s tím, že držitel(ka) osvědčení je povinen(na) předložit Českému báňskému úřadu každých 5 let kladný lékařský posudek o zdravotní způsobilosti k práci nebo činnosti, při níž se zachází s pyrotechnickými výrobky kategorie ..... V případě, že držitel(ka) osvědčení o odborné způsobilosti přestane splňovat podmínky potřebné pro jeho získání nebo nepředloží lékařský posudek do 5 let ode dne vydání předchozího lékařského posudku, rozhodne Český báňský úřad o zrušení osvědčení o odborné způsobilosti podle § 40 odst. 1 zákona o pyrotechnice.
Data o předložených lékařských posudcích podle § 37 odst. 1 zákona o pyrotechnice se vyznačují na rubu tohoto osvědčení.

Praha .....

.....
jméno, příjmení, funkce a podpis oprávněné úřední osoby

Otisk úředního razítka

ZÁZNAMY O PŘEDLOŽENÍ LÉKAŘSKÉHO POSUDKU

o zdravotní způsobilosti k práci nebo činnosti, při níž se zachází s pyrotechnickými výrobky kategorie P2, T2 nebo F4 podle § 37 odst. 1 zákona pyrotechnice.

Datum vydání a datum předložení lékařského posudku.	ČBÚ čj. ……., datum vyhotovení záznamu, otisk úředního razítka, jméno, příjmení, funkce a podpis oprávněné úřední osoby.

289

VYHLÁŠKA

ze dne 19. října 2015,

kterou se mění vyhláška č. 72/1988 Sb., o používání výbušnin, ve znění pozdějších předpisů

Český báňský úřad stanoví podle § 27 odst. 6 zákona č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů:

Čl. I

Vyhláška č. 72/1988 Sb., o používání výbušnin, ve znění vyhlášky č. 173/1992 Sb., vyhlášky č. 340/1992 Sb., vyhlášky č. 99/1995 Sb., vyhlášky č. 341/2001 Sb., vyhlášky č. 338/2004 Sb., vyhlášky č. 298/2005 Sb. a vyhlášky č. 199/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 23 se písmeno d) zrušuje.

Dosavadní písmena e) až l) se označují jako písmena d) až k).

2. V § 27 odst. 3 se slova „a při ohňostrojných pracích vedoucí odpalovač ohňostrojů“ zrušují.

3. V § 27 odst. 4 se slova „nebo odpalovače ohňostrojů“ zrušují.

4. V části třetí, hlavě třetí, dílu prvním se v nadpisu oddílu třetího slova „odpalovač ohňostrojů,“ zrušují.

5. § 40a se včetně nadpisu zrušuje.

6. V § 42 se odstavec 3 zrušuje.

7. V § 43 odst. 1 se slova „ , odpalovače ohňostrojů“ zrušují.

8. V § 44 odst. 1 se slova „a oprávnění a průkazů odpalovače ohňostrojů“ zrušují.

9. V § 44 odst. 2 se slova „a průkazů odpalovače ohňostrojů“ zrušují.

10. V § 44 se odstavec 4 včetně poznámky pod čarou č. 10a zrušuje.

11. V části třetí se hlava čtvrtá včetně nadpisu zrušuje.

12. § 180a se včetně nadpisu a poznámky pod čárou č. 16a zrušuje.

13. V § 181 odst. 3 se slova „ , odpalovačů ohňostrojů“ zrušují.

Čl. II

Tato vyhláška byla oznámena v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/1535 ze dne 9. září 2015 o postupu při poskytování informací v oblasti technických předpisů a předpisů pro služby informační společnosti.

Čl. III

Účinnost

Tato vyhláška nabývá účinnosti dnem 15. listopadu 2015.

Předseda:

Ing. **Štemberka** v. r.

290

SDĚLENÍ

Ústavního soudu

Plénum Ústavního soudu přijalo dne 8. října 2015 pod sp. zn. Pl. ÚS-st. 42/15 ve složení Ludvík David, Jaroslav Fenyk, Jan Filip, Jaromír Jirsa, Vladimír Kůrka, Jan Musil, Pavel Rychetský, Vladimír Sládeček, Kateřina Šimáčková, Vojtěch Šimíček (soudce zpravodaj), Milada Tomková, David Uhlíř a Jiří Zemánek na návrh II. senátu Ústavního soudu podle ustanovení § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve věci právního názoru II. senátu pro řízení vedené pod sp. zn. II. ÚS 1966/15, který se odchyluje od právního názoru Ústavního soudu vysloveného ve stanovisku pléna ze dne 21. května 1996 sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96 (ST 1/9 SbNU 471),

toto stanovisko:

Je-li účastníkem nebo vedlejším účastníkem řízení před Ústavním soudem advokát, nemusí být podle ustanovení § 30 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zastoupen jiným advokátem.

Odůvodnění

I.
Skutkové okolnosti případu

1. Ústavní stížností, jež byla Ústavnímu soudu doručena dne 1. července 2015, se stěžovatel domáhá zrušení usnesení Městského soudu v Praze, jímž bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, který odmítl žalobu stěžovatele, neboť ten i přes výzvu soudu nedoplnil své (údajně) nesrozumitelné a nejasné podání.

2. Jedním ze zákonných předpokladů pro věcné projednání ústavní stížnosti je, aby byl stěžovatel zastoupen advokátem v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy – viz ustanovení § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 83/2004 Sb.

3. Tato povinnost se dle stanoviska pléna ze dne 21. 5. 1996 sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96 (ST 1/9 SbNU 471) vztahuje též na stěžovatele-advokáty. V tomto stanovisku Ústavní soud zdůraznil, že smyslem a účelem citované právní normy je stanovení obecné povinnosti být v řízení před Ústavním soudem kvalifikovaně právně zastoupen, a to bez diferenciace vzhledem k druhu řízení před Ústavním soudem, jakož i vzhledem k druhu řízení, jež mu předcházelo, a současně i bez diferenciace povinnosti právního zastoupení v závislosti na stupni právní kvalifikace účastníků nebo vedlejších účastníků řízení. Smysl a účel obecné povinnosti právního zastoupení lze totiž spatřovat zejména ve zcela mimořádné závažnosti řízení před Ústavním soudem a s tím spjaté snaze povinným právním zastoupením nejenom zajistit právně kvalifikované uplatňování práv před Ústavním soudem, nýbrž i zaručit vyšší stupeň objektivity účastníků řízení při posuzování vlastního postavení.

4. V posuzované věci stěžovatel (advokát) podal ústavní stížnost bez povinného advokátního zastoupení, přičemž k výzvě soudu k odstranění této vady podání uvedl, že nemůže nalézt advokáta, který by se ujal jeho právní věci, a ani ho nemůže vyhledávat, neboť je ode dne 6. 8. 2015 v pracovní

neschopnosti z důvodu infekčního onemocnění doprovázeného vysokými teplotami, což mu brání v obstarání advokátní pomoci. Dále dodal, že po zlepšení svého zdravotního stavu požádá o určení advokáta Českou advokátní komoru. Současně však požádal, aby jeho ústavní stížnost byla projednána bez nutnosti advokátního zastoupení, neboť dle jeho názoru, je-li stěžovatelem v civilní věci advokát, je zbytečné, aby byl nuceně (povinně) v řízení o ústavní stížnosti zastupován jiným advokátem.

II.
Postup II. senátu

5. Protože rozhodující II. senát rovněž zastává názor, že v případech, kdy je stěžovatelem advokát, není trvání na povinném advokátním zastoupení účelné, předložil věc plénu Ústavního soudu s návrhem na přijetí stanoviska, kterým by bylo překonáno shora citované stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96.

6. K tomu také uvedl, že ustanovení § 23 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, sice přímo nehovoří o možnosti, že by stanoviskem pléna bylo překonáno dříve přijaté stanovisko, nýbrž počítá výslovně pouze s překonáním právních názorů vyslovených v nálezech, uvedené však lze dovodit především ze smyslu dané normy, jejímž účelem je sjednocení judikatury Ústavního soudu. Zde je nutno především poukázat na skutečnost, že nelze přijmout úsudek, že by právní názor vyslovený ve stanovisku Ústavního soudu nebylo možno již nikdy a za žádných okolností změnit (samozřejmě vyjma zásahu zákonodárce), neboť nelze vyloučit možnost, že by dříve přijaté stanovisko opominulo například nějaký důležitý argument či se významně změnily společenské poměry, aniž by se současně formálně změnil i vykládaný právní předpis. Ostatně právě proto ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu počítá s možností překonání již dříve vysloveného právního názoru v rozhodovací praxi Ústavního soudu, přičemž nemůže být činěno rozdílů mezi nálezem a stanoviskem, neboť z hlediska jejich podstaty a vztahu k ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu se tyto rozhodovací formy v zásadě neliší. Kromě toho je třeba mít na zřeteli skutečnost, že judikatura představuje v oblasti práva svojí podstatou daleko dynamičtější faktor než psané právo (normotvorba). Ke změně judikatury se proto přistupuje zásadně na základě přesvědčivosti použité právní argumentace a je proto podstatě rozhodovací činnosti soudů cizí, pokud by některá forma rozhodnutí (stanovisko) měla být z tohoto dynamického procesu zcela vyňata, jelikož takto by se soud stavěl do pozice neomylného vykladače práva, což mu jednak nepřísluší a jednak ani není pravda.

7. II. senát proto předložil plénu Ústavního soudu návrh na zaujetí stanoviska, jež by překonalo právní názor dříve vyslovený ve stanovisku pléna Ústavního soudu přijatém dle ustanovení § 23 zákona o Ústavním soudu.

III.
Vlastní odůvodnění stanoviska

8. Důvody k překonání citovaného dříve vysloveného právního názoru plénum shledalo zejména v následujících skutečnostech.

9. Předně je nutno vycházet ze skutečnosti, že od doby přijetí stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96 se výrazně změnily okolnosti spjaté s řízením o ústavní stížnosti. Zatímco totiž v době přijetí citovaného stanoviska bylo řízení před Ústavním soudem stále poměrně novým druhem řízení, s nímž neměli advokáti výraznější zkušenosti, takže se i požadavek na striktní advokátní zastoupení bez diferenciace účastníků řízení mohl jevit racionálním, v současné době již každý advokát disponuje, resp. přinejmenším disponovat může, poměrně hojným množstvím informací a praktických pomůcek, které může při podání ústavní stížnosti využít (komentáře a další odborné i populárně naučné publikace zaměřené na řízení před Ústavním soudem, otevřený přístup do databáze judikatury Ústavního soudu, přístup k databázím judikatury a literatury vedeným soukromými subjekty, vzory podání k Ústavnímu soudu apod.). Za této situace (a s využitím těchto podkladů) by tedy měl být schopen každý advokát právně

kvalifikovaně chránit práva svých klientů před Ústavním soudem a stejně tak je zajisté schopen chránit svá vlastní práva.

10. Stejně tak nelze z hlediska časového vývoje odhlédnout od skutečnosti, že se od doby přijetí stanoviska sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96 výrazně proměnila též zákonná úprava (viz zejména § 44 zákona o Ústavním soudu po novele provedené zákonem č. 404/2012 Sb.), podle níž se v současnosti konají ústní jednání v praxi spíše jen zcela výjimečně, a povinnost advokátního zastoupení před Ústavním soudem se tak prakticky zúžila na povinnost sepsání ústavní stížnosti (resp. vyjádření k ní) zastupujícím advokátem. Čirý formalismus striktního požadavku advokátního zastoupení jiným advokátem je pak ještě zřejmější v případě vedlejších účastníků řízení. Jinak řečeno: jestliže v době přijímání původního stanoviska platilo, že Ústavní soud rozhodoval nálezem bez přítomnosti účastníků řízení jen tehdy, pakliže s tím vyslovili souhlas, a počet těchto jednání byl proto relativně vysoký, mělo zřejmě určité opodstatnění vyžadovat zastoupení advokáta advokátem i z toho důvodu, že nikoliv všichni advokáti jsou ze své praxe zvyklí jednat před soudy. Tento potenciální důvod dalšího setrvávání na stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96 však s ohledem na zmíněný legislativní i faktický vývoj zcela odpadl.

11. Stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96 vymezilo dva nosné důvody, pro něž je nutno trvat na povinném advokátním zastoupení i pro advokáty samotné: 1. zajištění právně kvalifikovaných podání a 2. garance vyššího stupně objektivity. Oba tyto důvody však již v současné době nelze považovat za přesvědčivé.

12. Ohledně zajištění odborné kvalifikovanosti podání je vhodné předně odkázat na výše uvedené ve vztahu k množství právních informací vztahujících se k řízení před Ústavním soudem, jež může každému advokátovi posloužit k zajištění náležité odbornosti jeho podání. Zároveň nelze odhlédnout ani od skutečnosti, že každý advokát se dnes s agendou ústavního práva seznamuje již při skládání advokátní zkoušky, neboť mezi jeden z jejích oborů náleží též správní a ústavní právo. Není zřejmě nutno ani připomínat, že rovněž v průběhu studia na českých právnických fakultách se zcela standardně vyučují i povinné předměty, v jejichž rámci se studenti učí sepisovat ústavní stížnosti a seznamují se podrobně se všemi podstatnými aspekty řízení před Ústavním soudem. Každý advokát by tedy v současnosti již měl disponovat dostatečnými znalostmi ohledně všech specifických rysů řízení před Ústavním soudem, přičemž nelze logicky dovozovat, že pokud by nebyl zastoupen jiným advokátem, že by jím sepsané podání mělo *a priori* menší odbornou fundovanost.

13. Je-li totiž každý advokát dle zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, obecně kvalifikován k sepsání ústavní stížnosti, nelze důvodně předpokládat, že při sepisování ústavní stížnosti týkající se jeho samého by postupoval s menší odborností či obezřetností. Naopak, z povahy věci lze očekávat, že pokud by pociťoval zásah do svých vlastních ústavně zaručených základních práv a svobod, tím spíše by předestřel pečlivou a fundovanou ústavněprávní argumentaci, která by svědčila důvodnosti jím podané ústavní stížnosti.

14. Nelze rovněž tvrdit, že by „další" advokát, jímž by se nechal stěžovatel-advokát obligatorně zastoupit, nutně zvyšoval odbornou kvalifikovanost jím předloženého návrhu. Stěžovatel-advokát totiž může být sám specializován na ústavní právo a na řízení před Ústavním soudem. Ostatně již několik současných advokátů dříve působilo jako soudci Ústavního soudu a je absurdní uvažovat o tom, že by osoba jiného advokáta dávala bez dalšího předpoklad pro vyšší kvalitu jejich podání. V těchto případech tedy nehrozí, že by Ústavní soud byl neúměrně zatěžován nekvalifikovanými návrhy a nekvalifikovaným přístupem účastníků k jednání, což ostatně představuje základní účel dotčeného ustanovení § 30 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 83/2004 Sb. Ostatně, právo advokáta (nikoliv však povinnost) nechat se zastoupit advokátem jiným, který se např. na tento typ řízení specializuje, anebo se bude jevit jeho zastupování účelným z důvodu menších emocí a většího odstupu (také platí, že „více očí více vidí"), zůstává zachováno. Stejně tak pochopitelně žádnému stěžovateli nic nebrání, aby svůj případ ještě před podáním ústavní stížnosti konzultoval s někým, o jehož odbornosti bude přesvědčen (nikoliv nutně jen s advokátem), byť v konečném důsledku se nechat zastoupit nehodlá.

15. Druhý argument (tzn. záruka vyššího stupně objektivity) také není v současné době udržitelný. Předně, smyslem zastoupení advokátem není zaručovat klientovi objektivitu (to je úkolem soudu), nýbrž chránit a prosazovat práva a oprávněné zájmy svého klienta a poslouchat jeho příkazy (§ 3 odst. 1 a § 16 odst. 1 zákona č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění zákona č. 79/2006 Sb.).

16. Dále je možné poukázat na praktickou rovinu řešeného problému. Pokud totiž některý advokát usoudí, že on sám je nejpovolanější k sepsání podání k Ústavnímu soudu týkajícího se jeho samotného, nelze mu fakticky nikterak zabránit, aby tak učinil a následně v rámci advokátního stavu oslovil dalšího advokáta, který by pod jím sepsaný návrh pouze formálně připojil podpis, a prokázal tím existenci zastoupení. Za této situace lze však toto právní zastoupení považovat pouze za formální úkon, pročež i trvání na něm ze strany Ústavního soudu, opakovaně se vyjadřujícího kriticky k přepjatému formalismu, se nejeví účelné, nýbrž nedůvodně formalistické.

17. Pokud stanovisko sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96 argumentuje též tím, že v trestním řízení zákonodárce výjimku z nutné obhajoby u osoby s právnickým vzděláním (včetně advokáta) nestanovil, a pokud by tedy Ústavní soud přijal názor, že stěžovatel-advokát by v řízení o ústavní stížnosti zastoupen být nemusel, vznikl by problém diferenciace jednotlivých řízení (občanské versus trestní), je třeba uvést, že podle setrvalé judikatury Ústavního soudu není řízení o ústavní stížnosti pokračováním řízení předchozích. Jedná se o řízení zcela samostatné, Ústavní soud není další instancí v soustavě obecných soudů, a bylo by proto systémově chybné, pokud by byla zaměňována procesní pravidla platná pro tato odlišná řízení. Úkolem Ústavního soudu je totiž podle čl. 83 Ústavy České republiky ochrana ústavnosti, nikoliv rozhodování o vině a trestu, o důvodnosti civilního nároku či o zákonnosti rozhodnutí správního orgánu. Jeho referenčním kritériem je ochrana ústavně zaručených základních práv a svobod a důvody, pro které se v trestním řízení trvá na zastupování obhájcem i u osoby, která sama má právnické vzdělání, proto nejsou bez dalšího přenositelné i na řízení o ústavní stížnosti.

18. Tím samozřejmě nemá být nikterak popřeno, že eventuální zastoupení jiným advokátem, který má od řešené věci určitý odstup, může být v konkrétním případě smysluplné, a to podle zásady, že „není dobré dělat lékaře a právníka ve vlastní rodině". Daná otázka je však nastavena tak, zda stát (prostřednictvím zákona a jeho dosavadního striktního výkladu provedeného Ústavním soudem) má každého advokáta nutit bezvýjimečně se nechat zastoupit advokátem jiným, a nikoliv, zda není v konkrétním případě smysluplnější nechat se zastoupit, pokud tak ovšem advokát sám uzná. Dosavadním výkladem ostatně Ústavní soud fakticky popírá často traktovaný přístup, podle něhož je současný ústavní systém založen na primátu jednotlivce před státem. Přiblíženo na daný problém: Ústavní soud přikazuje advokátovi nechat se zastoupit advokátem jiným i tehdy, pokud je bytostně přesvědčen, že toto zastoupení vůbec nepotřebuje.

19. S tím souvisí další otázka, kterou je náhrada nákladů zastoupení. Protože řízení o ústavní stížnosti je nastaveno velmi široce (neplatí se soudní poplatek, napadnout lze i rozhodnutí či zásahy orgánů veřejné moci, které třeba ani neprošly odvolacím řízením atp.), představuje povinnost být zastoupen advokátem prakticky jediné faktické omezení přístupu k soudu. Platí totiž, že náklady řízení hradí účastník nebo vedlejší řízení sám (§ 62 odst. 3 zákona o Ústavním soudu). V daném případě, kdy stěžovatel-advokát sám je zjevně schopen kvalifikovaně sepsat svoje podání k Ústavnímu soudu a před tímto soudem dále vystupovat, je zcela zbytečně nucen zaplatit jinému advokátovi (přinejmenším) částku za 2–3 úkony právní služby. Pokud k této platbě nedojde a k zastoupení dojde jaksi *pro bono*, neboť jiný advokát si nevezme peníze za práci, kterou neodvedl, resp. dojde ke vzájemné kompenzaci jiným způsobem, potvrzuje se tím pouze nesmyslnost striktního trvání na splnění této ryze formální podmínky řízení v těchto případech (jiný advokát podepíše z důvodu kolegiality či přátelství něco, co sám nevytvořil vůbec anebo v podstatné části).

20. Nemluvě o tom, že zákon o Ústavním soudu dává možnost uložit účastníkovi nebo vedlejšímu účastníkovi nahradit náklady řízení účastníkovi jinému (ustanovení § 62 odst. 4). Nelze proto zcela vyloučit, že tyto zcela zbytečně vynaložené náklady na zastoupení by mohly být přeneseny na bedra

účastníka jiného, což je však okolnost, která by mohla v konkrétním případě dosáhnout až ústavního rozměru.

21. Další argument proti striktnímu trvání na bezpodmínečném zastupování stěžovatele-advokáta jiným advokátem plyne z ustálené judikatury Ústavního soudu. Podle ní totiž státní orgány, veřejné instituce a řada veřejnoprávních korporací nemají v soudních řízeních využívat služby advokátů, resp. pokud tak učiní, není důvod, aby obecné soudy takto vynaložené náklady přikazovaly k uhrazení neúspěšným účastníkům řízení, s odůvodněním, že se nejedná o náklady vynaložené účelně, jelikož tyto veřejné instituce jsou schopny si zajistit „základní právní servis" z vlastních personálních zdrojů. V tomto světle nazíráno je proto velmi nekonzistentní, aby stejný Ústavní soud přikazoval advokátům nechat se zastupovat, a zvyšovat tím vlastní náklady řízení, když je zcela jednoznačné, že toto zastoupení v řadě případů vůbec nepotřebují.

22. Výklad provedený v tomto stanovisku lze podpořit též zněním a logikou některých dalších ustanovení zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů. Ustanovení § 29 citovaného zákona totiž zakotvuje možnost zastoupení pouze advokátem („... se může dát ... zastupovat pouze advokátem ..."), následující ustanovení § 30 odst. 1 upravuje povinnost fyzických a právnických osob být zastoupeny advokátem a z odstavců 2 a 3 plyne, že státní orgán nebo úřad zastoupen advokátem být nemusí. Tuto úpravu jde skutečně vyložit – čistě gramaticky – tak, že všechny fyzické a právnické osoby musí být zastoupeny advokátem, tedy i advokáti samotní. Současně se však nabízí výklad druhý, který gramatickému znění citovaných ustanovení neprotiřečí a současně daleko více odpovídá jejich smyslu a účelu. Tedy výklad, podle něhož není třeba na advokátním zastoupení trvat tehdy, pokud je účastníkem či vedlejším účastníkem samotný advokát. Z citovaných zákonných ustanovení totiž podle přesvědčení Ústavního soudu plyne, že jejich smyslem je zaručit potřebnou odbornost jednání činěných v jednotlivých řízeních, což je blíže konkretizováno tak, že povinné zastoupení advokátem se vůbec nevyžaduje u státních orgánů a úřadů, u nichž lze očekávat, že potřebnou odborností a způsobilostí samostatně jednat v řízení před Ústavním soudem disponují. Obdobné však samozřejmě logicky platí i pro advokáty, jejichž zákonem presumovaná odbornost je nezpochybnitelná. Navíc, pokud by skutečně měl jako jediný možný platit prvně provedený výklad, pak by postrádalo jakékoliv rozumné opodstatnění ustanovení § 29 věty první citovaného zákona, jelikož v tomto případě by toto ustanovení neupravovalo nic jiného, než plyne z ustanovení následujícího.

23. Dále je třeba uvést, že závěr, podle něhož advokát jako účastník či vedlejší účastník řízení nemusí být v řízení před Ústavním soudem povinně zastoupen advokátem jiným, nepředstavuje ani diskriminační opatření oproti jiným právnickým profesím, nýbrž jedná se o jedno z možných řešení zvolené zákonodárcem, založené na racionálním základu o specifickém postavení, odbornosti a prestiži advokátní profese. Je nicméně stejně tak možné, že podobně racionálním by bylo do budoucna i legislativní řešení odlišné (viz např. § 241 občanského soudního řádu nebo § 105 odst. 2 soudního řádu správního). Ústavnímu soudu, který je podle čl. 88 odst. 2 Ústavy České republiky vázán zákonem o Ústavním soudu, však nepřísluší tímto stanoviskem zákonodárci určovat, jakým způsobem má být zastoupení v tomto řízení upraveno, resp. které osoby s ohledem na svoji odbornost zastoupeny být nemusí, nýbrž toliko vyložit ustanovení § 30 odst. 1 citovaného zákona.

24. Skutečnost, že podle obou citovaných procesních předpisů (občanského soudního řádu a soudního řádu správního) v řízení o mimořádných opravných prostředcích před nejvyššími soudy osoby s právnickým vzděláním (a tedy ani advokáti) nemusejí být zastoupeny advokátem, vede k absurdnímu výsledku, že stejná osoba si musí zajistit zastoupení advokátem výhradně až pro řízení o ústavní stížnosti (v postavení stěžovatele či vedlejšího účastníka). Jinak řečeno, musí do řízení přibrat osobu, která v něm dosud nevystupovala, nic o něm neví, není seznámena s detailními okolnostmi nezřídka i několik let trvajícího řízení a jejímž úkolem je pouze sepsat ústavní stížnost či vyjádření k ní namísto jiné a stejně kvalifikované osoby, která však těmito detailními informacemi a zasvěceností do věci disponuje. Přitom jakkoliv není namístě trivializovat obtížnost sepsání těchto podání, nelze na straně druhé přesvědčivě tvrdit, že jsou dramaticky náročnější než podání jiná (žaloba, odvolání, stížnost, dovolání, kasační stížnost apod.).

25. Závěrem je vhodné připomenout ustálenou judikaturu Ústavního soudu, dle níž gramatické znění zákonného ustanovení představuje pouze prvotní způsob, jak se přiblížit ke skutečnému obsahu dané právní normy, a pro jeho zjištění je proto nutno vycházet též z jeho účelu, okolností jeho vzniku, systematických souvislostí a v neposlední řadě z obvyklých výkladových principů. Pokud proto zákon č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění zákona č. 83/2004 Sb., v ustanovení § 30 odst. 1 určuje, že fyzické a právnické osoby jako účastníci nebo jako vedlejší účastníci řízení před Ústavním soudem musí být zastoupeny advokátem v rozsahu stanoveném zvláštními předpisy, je zřejmým účelem tohoto ustanovení, aby Ústavní soud nebyl zahlcován podáními, která by nebyla právně kvalifikovaná a která by fakticky nesměřovala k ochraně ústavnosti, k čemuž je pouze Ústavní soud povolán. Z hlediska účelu dotčeného ustanovení však nelze nikterak dovodit, že by advokát vystupující před Ústavním soudem jako účastník či vedlejší účastník řízení *a priori* nedosahoval potřebné odbornosti (na rozdíl od situace, kdy by on sám zastupoval jiného účastníka řízení, kde zákon žádné omezení nestanoví), a nemohl tedy před Ústavním soudem vystupovat bez advokátního zastoupení. Jakkoliv je proto sice nezbytné i nadále trvat na bezpodmínečném advokátním zastoupení pro řízení před Ústavním soudem, neplatí tato podmínka pro případy, kdy sám advokát je účastníkem řízení, neboť ten jako osoba bytostně povolaná k zastupování fyzických a právnických osob před Ústavním soudem nepochybně dokáže být též sám sobě kvalifikovaným právním zástupcem.

26. Protože se shora uvedené právní závěry odchylují od právního názoru Ústavního soudu obsaženého ve stanovisku sp. zn. Pl. ÚS-st. 1/96, bude Ústavní soud napříště vycházet z předpokladu, že advokát nemusí být v řízení před Ústavním soudem obligatorně zastoupen jiným advokátem.

27. Právní názor obsažený v tomto stanovisko se použije na ústavní stížnosti podané k Ústavnímu soudu dnem následujícím po dni vyhlášení stanoviska ve Sbírce zákonů.

Předseda Ústavního soudu:
JUDr. **Rychetský** v. r.

Odlišná stanoviska podle § 14 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, zaujali ke stanovisku pléna soudci Jan Filip, Pavel Rychetský a Vladimír Sládeček.

ISSN 1211-1244

Vydává a tiskne: Tiskárna Ministerstva vnitra, p. o., Bartůňkova 4, pošt. schr. 10, 149 01 Praha 415, telefon: 272 927 011, fax: 974 887 395 – **Redakce**: Ministerstvo vnitra, nám. Hrdinů 1634/3, pošt. schr. 155/SB, 140 21 Praha 4, telefon: 974 817 289, fax: 974 816 871 – **Administrace**: písemné objednávky předplatného, změny adres a počtu odebíraných výtisků – MORAVIAPRESS s. r. o., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, tel.: 516 205 175, e-mail: sbirky@moraviapress.cz. **Roční předplatné** se stanovuje za dodávku kompletního ročníku včetně rejstříku z předcházejícího roku a je od předplatitelů vybíráno formou záloh ve výši oznámené ve Sbírce zákonů. Závěrečné vyúčtování se provádí po dodání kompletního ročníku na základě počtu skutečně vydaných částek (první záloha na rok 2015 činí 6 000,– Kč) – Vychází podle potřeby – **Distribuce**: MORAVIAPRESS s. r. o., U Póny 3061, 690 02 Břeclav, celoroční předplatné a objednávky jednotlivých částek (dobírky) – 516 205 175, objednávky – knihkupci – 516 205 175, e-mail – sbirky@moraviapress.cz, zelená linka – 800 100 314. **Internetová prodejna**: www.sbirkyzakonu.cz – **Drobný prodej – Brno**: Ing. Jiří Hrazdil, Vranovská 16, SEVT, a. s., Česká 14; **České Budějovice**: SEVT, a. s., Česká 3, tel.: 387 319 045; **Cheb**: EFREX, s. r. o., Karlova 31; **Chomutov**: DDD Knihkupectví – Antikvariát, Ruská 85; **Kadaň**: Knihařství – Přibíková, J. Švermy 14; **Liberec**: Podještědské knihkupectví, Moskevská 28; **Olomouc**: Zdeněk Chumchal – Knihkupectví Tycho, Ostružnická 3; **Ostrava**: LIBREX, Nádražní 14; **Otrokovice**: Ing. Kučeřík, Jungmannova 1165; **Pardubice**: ABONO s. r. o., Sportovců 1121, LEJHANEC, s. r. o., třída Míru 65; **Plzeň**: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, nám. Českých bratří 8; **Praha 3**: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, K Červenému dvoru 24; **Praha 4**: Tiskárna Ministerstva vnitra, Bartůňkova 4; **Praha 6**: PERIODIKA, Komornická 6; **Praha 9**: Abonentní tiskový servis-Ing. Urban, Jablonecká 362, po–pá 7–12 hod., tel.: 286 888 382, e-mail: tiskovy.servis@top-dodavatel.cz, DOVOZ TISKU SUWECO CZ, Klečákova 347; **Praha 10**: BMSS START, s. r. o., Vinohradská 190, MONITOR CZ, s. r. o., Třebohostická 5, tel.: 283 872 605; **Přerov**: Jana Honková-YAHO-i-centrum, Komenského 38; **Ústí nad Labem**: PNS Grosso s. r. o., Havířská 327, tel.: 475 259 032, fax: 475 259 029, KARTOON, s. r. o., Klíšská 3392/37 – vazby sbírek tel. a fax: 475 501 773, e-mail: kartoon@kartoon.cz; **Zábřeh**: Mgr. Ivana Patková, Žižkova 45; **Žatec**: Jindřich Procházka, Bezděkov 89 – Vazby Sbírek, tel.: 415 712 904. **Distribuční podmínky předplatného**: jednotlivé částky jsou expedovány neprodleně po dodání z tiskárny. Objednávky nového předplatného jsou vyřizovány do 15 dnů a pravidelné dodávky jsou zahajovány od nejbližší částky po ověření úhrady předplatného nebo jeho zálohy. Částky vyšlé v době od zaevidování předplatného do jeho úhrady jsou doposílány jednorázově. Změny adres a počtu odebíraných výtisků jsou prováděny do 15 dnů. **Reklamace**: informace na tel. čísle 516 205 175. V písemném styku vždy uvádějte IČO (právnická osoba), rodné číslo (fyzická osoba). **Podávání novinových zásilek** povoleno Českou poštou, s. p., Odštěpný závod Jižní Morava Ředitelství v Brně č. j. P/2-4463/95 ze dne 8. 11. 1995.